

Volkstuin- en Recreatietuinvereniging Bodegraven

Clubblad

**Elfde jaargang
December 2017 no: 4**

Verenigingsblad van de Volkstuin- en Recreatietuinvereniging Bodegraven
Opgericht november 1972
Elfde jaargang no. 4 december 2017

Bestuur:

Piet van Kooten tel.: **0172-612786**
(vicevoorzitter/penningmeester e-mail: pietvankooten@casema.nl
wnd. tuincommissaris West) Koninginneweg 139 2411 XN Bodegraven

Mandy de Wit tel.: **06-18378178**
(secretaris) e-mail: froggy76@live.nl
Waagpoort 16 2411 SC Bodegraven

Arjen Boekhorst tel.: **0172-611811**
(winkelcommissie) e-mail: arjenbaukje@icloud.com
De Deel 3 2411 SH Bodegraven

Jan van der Neut tel.: **0172-616019**
(tuincommissaris Oost) e-mail: janvdneut@gmail.com
Vossestaart 19 2411 ML Bodegraven

Bert de Ruiter tel.: **0172-615279**
(tuincommissaris Oost) e-mail: ruiter108@zonnet.nl
Koninginneweg 413 2411 XT Bodegraven

Inleveren bestellijst Garant Zaden

Beste medetuinders,

Samen met deze uitgave van het clubblad ontvangt u ook de jaarlijkse catalogus van onze vaste zadenleverancier Garant Zaden.

Wilt u ook dit jaar uw zaden, poot aardappeltjes en/of andere tuinbenodigdheden weer via onze tuinvereniging bestellen? Lever dan tijdig een ingevulde bestellijst in bij een van onderstaande bestuursleden:

Arjen Boekhorst
de Deel 3
2411 SH Bodegraven

of:

Piet van Kooten
Koninginneweg 139
2411 XN Bodegraven

Zij verwachten uw bestelling voor **9 januari 2018**

Op uw zaadbestelling krijgt u deze keer 10% korting

(Niet op uw poot aardappelen bestelling)

Het bestuur

Van het bestuur

TUINCOLLEGA'S,

Het jaar 2017 is weer bijna voorbij. De dagen zijn al een stuk korter en de feestdagen komen er weer aan. Tijd voor de laatste uitgave van het clubblad in 2017.

Helemaal rustig aan doen is er met een volkstuin niet bij. Er zijn ook in december nog werkzaamheden uit te voeren. Als je over het tuincomplex loopt, zie je dat de meeste leden hun volkstuin aan het spitten zijn. Sommige tuinen zijn zelfs al kant en klaar en hebben al kunnen profiteren van de eerste nachtvorst die we hebben gehad.

Plannen voor het nieuwe seizoen kunnen alvast worden gemaakt. December is daarvoor een geschikte maand en het treft, want ook de nieuwe zaadcourant is weer beschikbaar. Elders in deze uitgave van het clubblad, namelijk op pagina 3, trof u al de bestuursmededelingen over de uiterste inleverdatum en de inleveradressen. Daar las u ook dat we als vereniging een speciaal aanbod in petto hebben voor wie dit jaar via ons zijn of haar zaden bestelt bij Garant: een korting van 10 procent. Profiteer ervan! Ook nodigen wij u vanaf deze plaats graag uit om mee te doen met een wedstrijdje pompoenen kweken. Zie onze oproep op pagina 17.

Zaterdag 16 september 2017 waren we aanwezig op de verenigings- of najaarsmarkt. Onze kraam stond dit jaar op een andere plaats dan voorgaande jaren, namelijk aan het eind van de Kerkstraat, richting het Marktpllein. Het weer werkte niet mee deze dag en regelmatig viel er een buitje regen. Maar met een bakje koffie, een broodje en een soepje was het prima uit te houden.

We mochten niet klagen over gebrek aan belangstelling. Veel bekijks trokken de ongeveer twintig Turkse mutspompoenen; beschikbaar gesteld door onze collega-tuinder Jan Noordam. Ze waren in een rap tempo verkocht, onze dank hiervoor aan Jan.

Al met al hebben we een positief gevoel overgehouden aan deze dag .

Ja, en dan zaterdag 30 september 2017. Ter gelegenheid van het 45-jarig jubileum van de tuinvereniging organiseerden we een BBQ. 's Middags vanaf 15.00 uur kwamen de eerste

leden zich melden en in totaal hadden we deze dag zo'n 65 leden te gast. Een prima opkomst dus.

We waren een beetje bezorgd over het weer. Nattigheid dreigde en inderdaad, ook op deze dag vielen er enkele buien. Dankzij de grote partytent die we dit jaar beschikbaar hadden, bleef ons een nat pak bespaard. Tijdens de BBQ hadden we over het weer trouwens geen klagen; zelfs het zonnetje kwam nog even door. Onder leiding van BBQ-meester Arjen Boekhorst gingen heerlijke vleessoorten gretig van de hand.

Onze dank aan Mandy de Wit die de BBQ regelde, en uiteraard ook aan degenen die Mandy hierbij hebben geassisteerd.

U had het vast al gezien, maar bij de ingang van de tuincomplex hebben we borden geplaatst. Ze vermelden de naam van de vereniging en die van de beide tuincomplexen, Oost en West. Met de borden erbij zijn we nog zichtbaarder en herkenbaarder voor alle voorbijgangers en belangstellenden.

Zaterdag 16 december hebben we weer uitgifte van de bestelde gedroogde koemest. De Polderhof is die ochtend dan ook geopend op de gebruikelijke tijd van 10.00 tot 12.00 uur. We zijn die dag ook beschikbaar voor leden die vragen hebben over het assortiment of de producten van Garant en die graag assistentie willen bij het invullen van de zaden- en/of pootaardappelenlijst. Dus aarzelt u tussen de Meikoningin of de Hilda, tussen de Frieslanders of de Gloria's kom naar de Polderhof. Wij staan u graag met raad en daad bij.

Nog een bericht van de penningmeester, er zijn leden die hun contributie en tuinhuur nog moeten betalen. Bent u een van hen, probeert u dit dan zo spoedig mogelijk te doen.

Dan nog dit: in een van de vorige clubnummers riep collega Hugo de Haan van tuin West ons op alert te zijn op zwerfvuil. Van collega-tuinder Aad Beens van tuin Oost ontving de redactie onderstaande veelzeggende foto. Oosterlingen, kijkt u even mee? Aad schreef er het volgende bij: „Half september. De boer heeft de slootkanten van zijn weide geschoond. Opmerkelijk was dat er veel plastics tussen de uitgetrokken biezen zat.

Michael Kool heeft het verzameld en naar het grof vuil gebracht. Goeie actie, Micha! ***Maar .. beste medetuinders, willen jullie er in het vervolg opletten dat er géén zwerfvuil wegwaait van jullie tuinen?*** Bedankt.”

Tot zover Aads oproep waar het bestuur zich uiteraard bij aansluit. Graag uw medewerking gevraagd.

Tenslotte wensen wij als bestuur al onze leden, sponsoren en relaties voor straks een paar fijne feestdagen en een

voorspoedig en gezond 2018

Piet van Kooten (vicevoorzitter)

Vers van het land – Pastinaaksoep met kerrie en knoflookcroutons

Sinds twee seizoenen hebben wij pastinaak op de tuin. Het is een wortelgewas en een oude groente. Het wordt zelfs als een ‘vergeten groente’ beschouwd. Pastinaak is een voorloper van de aardappel en heeft een hoog gehalte aan licht verteerbare eiwitten. Je kunt pastinaak heerlijk combineren met aardappel in stampotten en stoofschotels. Maar dit bijzondere knolgewas kan ook worden verwerkt in soepen, zoals in dit recept met kerrie.

Ingrediënten voor ± 4 pers:

25 gram boter
4 pastinaken
2 grote aardappelen
1 ui
150 ml kookroom
1 groentebouillonblokje
½ eetlepel kerrievoer
2 theelepels kurkuma
snufje gemalen komijnzaad
peper en zout
bieslook (fijngeknipt)

Ingrediënten voor de knoflookcroutons:

3 witte boterhammen
olijfolie
1 flinke teen knoflook

Werkwijze:

Was de pastinaken en borstel ze schoon en snijd ze in stukjes.
Snipper de ui.
Schil de aardappelen en snijd in grove stukken.

Verhit de boter in een soeppan en fruit de ui gedurende 3 minuten.
Voeg de pastinaak en de aardappel toe en bak even mee.
Roer de kurkuma, kerriepoeder en komijnzaad er door.
Zet het vuur laag en laat 5 minuten zachtjes bakken.
Voeg een liter water toe en verkruimel het bouillonblokje boven de pan.
Breng aan de kook en laat 30 minuten pruttelen. Maak intussen de knoflookcroutons.
Verwijder de korsten en snijd het brood in blokjes van circa 1 bij 1 cm.
Verhit in een koekenpan een eetlepel olijfolie en bak op middelhoog vuur de brooddobbelsteentjes.
Knijp er halverwege de knoflook boven uit.
Schud de pan en breng op smaak met zout en peper. De croutons zijn klaar als ze goudbruin en krokant zijn. Laat ze afkoelen op keukenpapier.
Pureer de soep met een staafmixer glad. Als de soep nog wat dik is, kun je wat water toevoegen.
Roer de kookroom er door en breng op smaak met wat peper en zout.
Garneer de soep met de bieslook en de croutons.
Eet smakelijk!

Caroline Zwaneveld

De bodem, het fundament van de tuin

„Jongen, wees toch eens wat zuiniger op je grond!” Dat willen oudere, ervaren tuinders beginners die het vak nog moeten leren weleens voorhouden. En terecht, want een gezonde bodem is het fundament van de tuin. Bij het invallen van de winter kunnen dan ook tal van vragen opkomen. Wat moet ik doen? Spitten? Stro door de grond werken? Compost storten? Wat weet ik eigenlijk van mijn bodem, en hoe houd ik hem gezond? Elke volkstuinder neemt zich weleens voor een handzaam, praktisch tuinboek aan te schaffen, waarin de werking van de bodem haarfijn wordt uitgelegd. Dat is een prima gedachte, maar vaak komt het er niet van. Wie zich toch ooit aan goede literatuur heeft gewaagd is daarin ongetwijfeld tegengekomen dat er minstens drie zaken zijn waarop we moeten letten:

- Beschikt mijn bodem over voldoende organische stof (humus)?
- Is in mijn tuintje sprake van een actief bodemleven (ook wel bekend als biodiversiteit)?
- voeg ik de juiste meststoffen toe, en in de juiste doseringen?

Organische stof

Laten we om te beginnen eens kijken naar die organische stof, ook wel humus genoemd. Humus verricht in de bodem talrijke belangrijke functies en is vooral belangrijk voor een goede bodemstructuur. Wanneer we op zandachtige gronden tuinen, verbindt het de grovere zandkorrels tot kruimels waardoor een betere bodemventilatie ontstaat. Kleigrond wordt door de humus minder stug. Verder werkt humus als een spons, waardoor de grond beter water opneemt. Humus kan ook zwellen en zo vocht vasthouden voor droge tijden. Kortom, de humus is gunstig voor een goed watertransport door de bodem; ook wel de capillaire werking van de bodem genoemd.

Behalve vocht houdt humus ook voedingsstoffen vast.

Een gezonde bodem, zo luidt een bekende vuistregel, bevat tenminste 5 procent organische stof. Daartoe behoort onder meer de verse organische stof, zoals afgefallen blad en grasmaaisel. Deze stof bevat suikers en eiwitten; kostbaar plantenvoedsel dus. Ook kunt u denken aan reeds bewerkt en verteerd materiaal, zoals bijvoorbeeld verteerd konijnenstro of compost. Voor een goede structuur is het dus enorm belangrijk dat de grond jaarlijkse met dergelijke natuurlijke materialen wordt verrijkt.

Een van de belangrijkste redenen om het organische stofgehalte van onze bodem op peil te houden, hebben we dan nog niet genoemd. Organisch materieel dient namelijk ook om de bodembacteriën in leven te houden en bacteriën en schimmels zijn voor een gezonde bodem eveneens cruciaal. Daarover straks meer. Voor nu is het even belangrijk om vast te stellen dat een goede bacteriëndichtheid bijdraagt aan een gezonde tuin en dat een

humusrijke toplaag (tot 15-25 cm diepte) van licht verteerbare organische stoffen daarvoor onmisbaar is.

Kortom, overwoog u toch al om bij het spitten een laagje stalmest, compost of turfmoel door de bodem te werken: doen!

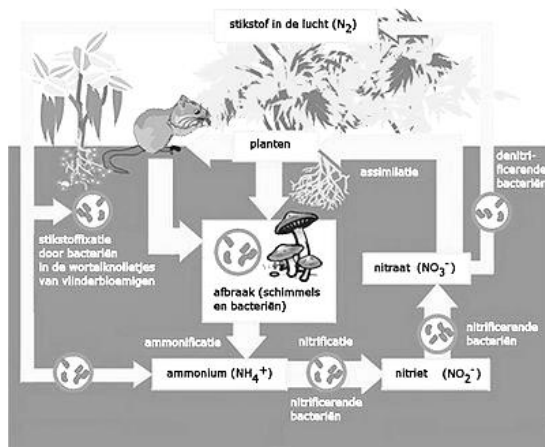
Bij een tuinder met een argwanende geest komt nu wellicht de vraag op: Allemaal mooi en aardig. Maar is ooit aangetoond dat al dat composteren ergens goed voor is? Het antwoord is: jazeker. Neemt u eens een kijkje op de website Groenten & Fruit Actueel; een interessante site die geregeld bijhoudt welke wetenschappelijke onderzoeken over bodem en bodemvruchtbaarheid er worden gepubliceerd. Eind oktober plaatste de site een bericht met als kop: “Langjarig onderzoek bevestigt nut compost”. Ik ga nu niet te uitvoerig in op de inhoud, maar het komt er kort gezegd op neer dat bodems waaraan gedurende twintig jaar op een goede manier compost is toegevoegd er na die tijd aanzienlijk beter bijliggen. De resultaten in één zin: Betere bodemkwaliteit, betere waterinfiltratie en meer biodiversiteit. Leest u het artikel eens rustig na. Dat kan via deze link: <http://www.gfactueel.nl/Vollegrond/Nieuws/2017/10/Langjarig-onderzoek-bevestigt-nut-compost-204768E/>

In eerdere afleveringen van het clubblad bent u reeds uitvoerig geïnformeerd over de rol van groenbemesters bij het op peil houden van de voorraad organische stof. Bent u aan het eind van de zomer uitgetuind, laat uw grond dan niet braak liggen tot u aan het eind van het jaar gaat spitten. Voor heel weinig geld kunt u uw grond bezaaien met lupine, wikke, raaigras en diverse klaversoorten; gewassen die u kunt afsteken en door de grond kunt werken. Uw tuin zal er wat blij mee zijn!

Bodemleven

Een gezonde bodem zit vol leven omdat het erin wemelt van bacteriën, schimmels en andere bodemdiertjes. Je ziet ze alleen niet; lichtschiuw, klein en traag als ze zijn. Wat doen die wezens daar eigenlijk? Een veelgehoorde uitdrukking is: Bacteriën zijn het sluitstuk van de kringloop van de stof in de natuur. Heel simpel gezegd: Organische stof moet eerst worden opgebouwd. Dat doen onze (groente)planten die onze tuin in het groeiseizoen zo'n mooie aanblik geven. Na de oogst maakt de natuur een begin met het afbreken van deze stof. Bladeren en stengels verdorren, ontbinden en verteren. Maar dat is nog niet genoeg willen levende planten het restmateriaal als voedsel kunnen opnemen. Er moeten nog meer scheikundige processen in werking treden, waarbij de humus nog verder verteert en de eiwitstoffen worden vervormd tot nitraten, het echte plantenvoedsel. Zoals u waarschijnlijk weet, gebeuren deze processen niet alleen in de bodem: sommige bacteriën zorgen ervoor dat een deel van de luchtstikstof beschikbaar komt voor de voeding van bijvoorbeeld peulgewassen. Maar dat terzijde. Bodemleven is dus van wezenlijk belang: bacteriën zorgen voor cruciale voedselomzettingen en eiwitvereenvoudingen in de natuur. Deze zogenaamde stikstofkringloop bestaat uit een

aantal fasen, zoals het schema hieronder laat zien. De meest bekende stap is die van de nitrificatie. Daarin wordt de in dood organisch materiaal vastgelegde stikstof weer voor

levende planten beschikbaar gemaakt.

Hoe rijker de bodembiodiversiteit, hoe beter deze zorgt voor het vrijkomen van voedingsstoffen. Een simpel onderscheid dat wel wordt gemaakt is dat bacteriën met name verantwoordelijk zijn voor de afbraak van verse organische stof. De afbraak van ‘moeilijker’ materiaal, zoals houtige delen van planten en wortels, is meer het werk van schimmels. Beide zorgen daarmee voor het beschikbaar komen van genoeg voedingsstof.

Misschien is dit ook een mooi moment om even in te gaan op de vraag: Klopt het dat ik beter niet te veel kunstmest moet strooien op mijn tuin? Een stevige bezinning hierbij is inderdaad zeker op zijn plaats. Bij het toedienen van kunstmest nemen de wortels van de plant kunstvoeding op zonder tussenkomst van het bodemleven. Het bodemleven als zodanig heeft er dus op geen enkele manier baat bij als u kwistig met witte korreltjes strooit. Het risico bestaat bovendien dat de plant te snel en te veel stikstof opneemt en verzwakt door te grote celgroei. De celwanden worden dunner, ziekten slaan eerder toe. Planten die al zwak waren, bijvoorbeeld doordat ze bij ongunstig weer te lang hebben staan kwarren of op een verkeerde manier zijn opgekweekt, blijven soms alleen maar in leven dankzij de makkelijk bereikbare voeding. In het vervolg van het seizoen zijn deze ‘kasplantjes’ vaak alleen nog maar te redden door met chemicaliën en pesticiden aan de slag te gaan.

Dan is er nog het risico dat humus door het toedienen van kunstmest versneld wordt afgebroken, zodat u op humusloze grond moet verder tuinen. Dat is geen aantrekkelijk vooruitzicht. Oppassen dus!

Droge koemestkorrels en organische mestkorrels worden wel omgezet in plantenvoeding. Om die reden geven veel tuinders daar terecht de voorkeur aan.

De laatste jaren ontdekken steeds meer marktpartijen de ziekte- en plaagwerende functie van bodembacteriën en bodemschimmels. Er zijn schimmeltypes ontdekt, zoals bijvoorbeeld Mycorrhizae, die fosfaten en sporenelementen uit de bodem halen, aan planten leveren en daarbij met name gunstig inwerken op het wortelstelsel. Dergelijke vondsten zijn op z'n minst interessant te noemen. Bacteriën en bodemschimmels kunnen in de tuin een hoop ellende aanrichten, maar blijkbaar ook plantenziekten onderdrukken. De bacterie als bodyguard, wie had dat gedacht? Het onderzoek naar deze bacteriële functie en de toepassingsmogelijkheden rond teelten staat overigens nog in de

kinderschoenen, maar dat maakt het des te interessanter om deze ontwikkeling te volgen.

In de herfst van 2015 publiceerde het blad *Nature Communications* een boeiend artikel over ziekteverwekkende bacteriën in de tomatenteelt. Het stuk beschrijft hoe vijf speciaal toegevoegde, goede bodembacteriën de bruinrot veroorzakende bacterie *Ralstonia* onschadelijk konden maken. Het geheim van de smid is volgens de onderzoekers dat deze vijf samen alle voedingsstoffen die de *Ralstonia*-bacterie nodig heeft, wegkapen. Dus de een zijn suiker, de andere zijn aminozuren, enzovoorts.

Terwijl het onderzoek nog volop gaande is, zijn producten voor bodemverbetering en meer goede micro-organismen rond de wortel al volop in de tuincentra te vinden. Denk maar aan Gazon AZ of RhizaMax.

Of bodembacteriën ooit een goed alternatief gaan vormen voor gewasbestrijdingsmiddelen staat nog te bezien. Het Nederlandse bedrijf Plant Health Cure is betrokken bij veldproeven in Zuid-Frankrijk waar geërodeerd, onvruchtbaar geworden landbouwgrond wordt ingezaaid met haver, wikke en andere gewassen. Op een van de proefvelden wordt alleen kunstmest toegevoegd, op andere ook organische mest, schimmels en bacteriën. Het lijkt erop dat de haver en wikke er op deze laatste velden beter uitzien en beter wortelen, zodat ze meer grondwater opnemen en er niet geïrrigeerd hoeft te worden. Dat zou de opvatting onderbouwen dat bepaalde bacteriën in staat zijn om in de buurt van een ziekteverwekker signaalstoffen af te geven die een plant aanzetten tot een verdedigingsreactie. Of dat ze op een andere manier bruikbaar zijn, bijvoorbeeld door het aanmaken van antibiotica.

Maar, opnieuw: veel is nog onbekend, en over deze veldproeven zijn nog geen publicaties verschenen in een wetenschappelijk blad. Kortom, wordt vervolgd!

Meststoffen en doseringen

Misschien hapt u nu even naar adem en bent u daarna weer helemaal klaar om nog het een en ander te lezen over meststoffen en doseringen. Dat noemde ik als derde belangrijk aspect voor een gezond bodemleven. Wat moet u toevoegen en in welke doseringen? Echter, als oplettende lezer weet u natuurlijk dat er over dit onderwerp al diverse mooie artikelen in het clubblad hebben gestaan. Ik noem onder meer het artikel van onze in november 2014 overleden oud-tuincollega Henk Fontijn over bemestingsmogelijkheden uit 2012 (jaargang 6, nr. 2). Ook denk ik aan het verhaal van Michael Kool uit 2013 (jaargang 7, nr. 3) dat speciaal over kalkbemesting gaat.

Op onze website www.volkstuinbodegraven.nl zijn beide stukken nog terug te vinden, onder "Archief Clubblad". Dus ik zou zeggen: Leest u het nog eens rustig na. Én, doe er uw voordeel mee (red.).

Oproep: Wie kweekt de grootste pompoen?

Beste tuincollega's, nog even dit.

Het leek het bestuur een leuk idee om het komende tuinseizoen een actie te houden:

wie kweekt de grootste pompoen?

Doet u mee?

Ga aan de slag en toon een nog samen te stellen jury uw tuinkunsten.
Als prijs stellen wij een waardebon van € 25,00 beschikbaar, te besteden in
.... de Polderhof.

